

הנחה בכורים

חולין ק"כ ב' מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה, ופרש"י והנחה על הרצפה והנחתו לפני ה', ומשמע חידוש שהנחה צריכה להיות דוקא על הרצפה ואם יניח על איזה דבר לא חשיב הנחה, ואולי עיקר הכוונה שא"צ הנחה על המזבח אלא בצד המזבח.

קריאת בכורים מתוך ספר או בע"פ

במשנה ראשונה בכורים פ"ג מ"ז כ' שמקרא בכורים היה מתוך הכתב שהרי דברים שבכתב הם, וכן בצפנת פענח תנינא עמ' 120 121 שצריך לקרות מתוך ספר תורה כ"ז ציינו בס' המפתח פ"ג מהל' בכורים ה". והנה המנ"ח מצוה תר"ו כ' דאם הוסיף עובר בבל תוסיף כמו ברכת כהנים, והביאו בהגהות מס' כלי חמדה שאינו עובר בבל תוסיף, ויל"ע להמנ"ח דאם צריך מקרא בכורים מתוך ס"ת א"כ ה"נ מה שעובר בבל תוסיף הוא ג"כ רק מתוך ספר תורה, או דאין זה חסר בצורת המצוה רק דין שכיון שקורא פרשה צריך לקרות מתוך ס"ת אך מקיים גם בלא שקורא מתוך ספר וא"כ עובר בבל תוסיף גם כשאינו מתוך הספר. אבל בס' המפתח שם הל' י"א הביאו מראב"ן סי' מ"ב שמקרא בכורים היה בעל פה, והוכיח ממה שהיו מקרים את מי שאינו יודע.

תשלומי בכורים

במנחות ע"ז ב' דנו אם יש מיתה וחומש בתרומת לחמי תודה, והק' במקד"ד סי' כ"ט שהרי בכל תשלומי תרומה התשלומים נעשים תרומה ואיך אפשר שהתשלומין יעשו תרומת לחמי תודה שהרי התשלומין אינם קרבן ולא נשחט עליהם הזבח, (וע' במקור ברוך ח"א סי' ט"ו דאה"נ שהתשלומין ישארו חולין וא"ש דלא מנו זאת במעילה ט"ו ב', אלא שאינו מובן שהרי תשלומי תרומה כפרה הם ואיך אפשר שיהיו חולין). ובמקד"ד כ' דאה"נ דהתשלומין יהיו רק תרומה, וכ' דה"ה בבכורים שהתשלומי תרומה שבהם לא יעשו לבכורים אלא רק כתרומה, ונפ"מ שיהיו מותרים חוץ לחומה.

ובפ"י הראב"ד לתו"כ פ' אמור פרשתא ו' פ"ו ה"ד מבואר שתשלומי תרומה הוא דוקא אם התשלומים נעשים לאותה קדושה. ובחזון יחזקאל שקלים הק' שהרי דין תשלומי תרומה נאמר גם באוכל בכורים ויכול לשלם יין, ואף שאין מביאים בכורים מיין, ונמצא שלא יחול ע"ז קדושת בכורים וחזינן שא"צ שהתשלומין יהיו באותה קדושה.

וכבוד מו"ר הגר"ש זללה"ה תי' שבבכורים יש ב' דינים, חדא דין תרומה שאסור לזרים ועוד דין בכורים שנאכל רק בירושלים, וכל דין תשלומי תרומה שיש בבכורים הוא רק על הדין תרומה שיש בבכורים וע"כ מהני גם שמשלם ביין ואף שעל יין לא חל דין בכורים, משום שכל דין תשלומין הוא רק על הדין תרומה שיש בבכורים, ע' בחי' ר' שמואל על ב"ק. ולפ"ז נמצא שבכל תשלומי בכורים אין דין בכורים אלא רק דין תרומה ונאכלים חוץ לירושלים.

אך במנ"ח סי' רפ"א מבואר דתשלומי בכורים אסורים חוץ לחומה, וע"ש שדן באכל חצי זית בכורים וחצי זית תרומה שמצטרפים זה עם זה לחיוב חומש כדתנן במעילה ט"ו, מה דין התשלומים אם מותרים חוץ לחומה או לא, וע"ש עוד שדן אם ניתנים לאנשי משמר כבכורים.

והי' אפ"ל דחלוק בכורים מתרומת לחמי תודה, דזה ברור שאם לתרומה יש עליה עוד קדושה מלבד קדושת תרומה ואכלה זר התשלומים אין דינם אלא כתרומה ול"ש כלל לקדושה השנית שהיתה על התרומה.

אולם בבכורים ס"ל להמנ"ח שקדושת תרומה שבהם חמורה יותר ודינה לאכול בירושלים, וע"כ יש מקום לומר שגם התשלומים דינם לאכול בירושלים, אבל בתרומת לחמי תודה יש עליהם ב' קדושות חלוקות, קדושת לחמי תודה וקדושת תרומה, ודין תשלומי תרומה אינו אלא על הדין תרומה ולא על הדין לחמי תודה שיש בהם, וע"כ פשוט שעל תשלומי תרומה לא חייל אלא קדושת תרומה ולא קדושת קרבן.

ועמש"כ בצה"ל נדרים סי' נ' להוכיח שגם בכורים הם ב' קדושות חלוקות.

ובעיקר מש"כ איך שייך תשלומי תרומה בתרומת לחמי תודה הי' אפ"ל ע"פ מה ששמעתי מכבוד מו"ר הגר"ש זללה"ה דתשלומי תרומה הם גדר חילול התרומה הקודמת, והוכיח כן מל' המשנה בתרומות פ"ו מ"ה שא"א לעשות תשלומי תרומה ממע"ש ומהקדש שאין הקדש פודה הקדש, ולפ"ז אמר דאף למש"כ בפ"י הרא"ש בנדרים י"ב שאין התפסה בתרומה משום שהיתה טבל קודם לכן, ולכאז"ל לפ"ז בתשלומי תרומה תהא התפסה.

אולם י"ל דהוי כעין חילול מהתרומה הקודמת וא"כ אין זה דבר חדש אלא כמו שבתרומה הקודמת א"א להתפיס ה"נ בתשלומי תרומה א"א להתפיס, ועיקר ד"ז דהוי גדר חילול ע' גם בס' זכר יצחק ח"ב סי' מ"ב ובס' חי' ר"ח מטלז כתובות פ' אלו נערות, ולפ"ז הי' אפ"ל דמה"ט יעשו התשלומין לתרומת לחמי תודה אף שלא נשחטו עליהם הזבח.

בד' התו' שבכורים לא חשיב מצוה התלויה בארץ

בתו' ב"ב פ"א א' כ' שבכורים לא חשיב מצוה התלויה בארץ משום שאינו טובל, וברמב"ם פ"א ממתנו"ע הי"ד כ' ילפותא לפטור לקט שכחה ופאה בחו"ל, והק' מנ"ח תיפול"ל דמצוה תלויה בארץ נוהגת רק בארץ, ובקה"י חלק ה' סי' מ"ב תי' ע"פ ד' התו' שדבר שאינו טובל לא חשיב מצוה התלויה בארץ.

והנה הראשונים נחלקו איזה מינים חייבים בתרו"מ מה"ת, וד' הרמב"ם שכל הפירות חייבים מה"ת, וד' רוב הראשונים שרק דגן תירוש ויצהר חייבים מה"ת והשאר מדרבנן וכ"ה הוא בתו' ב"מ פ"ח א'.

ומצינו שי' מיוחדת בסמ"ג עשה קל"ו דמ"מ מע"ש נוהג בכל המינים והביא כן מספרי פ' ראה וכן הובא ביראים.

ובטו"א ר"ה דף ט"ו הק' קו' עצומה שהרי מי שיש לו ק' פירות מפריש תרו"ג ושוב מפריש עשרה מעשר ראשון ותשעה מע"ש, כיון שנשאר לו רק תשעים פירות שחייבים במע"ש, אבל להיראים הרי כל הפירות חייבים במע"ש מה"ת, וכשמפריש עשרה מע"ר ואח"כ תשעה מע"ש, נמצא שהתרו"ג והמע"ר טבולים למעשר שני מה"ת.

צבא הלוי

**פרט ועוללות מתורת רבנו
צבי אליהו הלוי שמיניברג
שליט"א**

ובדרך אמונה פ"ב מתרומות ה"א כ' דמודה היראים שאינו טובל שהרי טבל למע"ש ילפי' מיבמות דף פ"ו מקרא דלא תוכל לאכול בשעריך ושם כתיב דגנך ותירושה ויצהרך, וא"כ אף שחייב להפריש אבל אין כאן לאו של טבל. והשתא אם מע"ש בשאר מינים יש עליו חיוב מעשר אבל אינו טובל, א"כ לא חשיב מצוה התלויה בארץ ויהי' נוהג גם בחו"ל.

מקלה אביו ואמו

בתו' כתובות פ"ז א' מבואר שאין כופין יתומים לפרוע חוב אביהם משום שאין כופין על כבוד אב שהרי מתן שכרה בצידה, ובתו' שם כ' והא דאמר בהגוזל עצים הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אביהן הלכך חייבין לשלם אבל משום כבוד לחודיה לא, ומבואר בתו' דמה"ט כופין, ויש להבין שהרי אין כופין על מצות כיבוד אב.

ונ' שהרי בפ' כי תבא נאמר ארור מקלה אביו ואמו וי"ל שעל ד"ז שפיר כופין, (וע' בתו' ב"ב ח' ב' בדצדקה אף שאין כופין משום המצוה אבל כופין משום הלאו), וכיון דאיכא קלון הר"ז בכלל מקלה אביו ואמו.

לצבא צבא

כמה פעמים הוזכרו בתורה עניני בכורים

בפ' משפטים שמות פרק כב (כח) מְלֹאֲתָךְ וְדַמְעָךְ לֹא תִאָחֵר ואח"כ פרק כג ראשית בכורי אדמתך תביא בית ד' כו' ובפ' תשא שמות פרק לד (כו) רִאשִׁית בְּכוֹרֶיךָ אֲדָמְתְךָ תָּבִיא בֵּית ד'. ובפ' וקרח במדבר פרק י"ח פסוק י"ג. ובפ' ראה פרק יב פסוק יז לא תוכל לאכול בשעריך כו' ותרומת ידך, ופרש"י ותרומת ידך אלו הבכורים: וכן בפ' תבא פרשת בכורים.

מראות הצבאות – דף היומי

לפני עור על איסור עשה

ל"ט א' רש"י ד"ה אין מוסרין דמי פירות כו' הנתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן ולא שיעשה בהם סחורתו ולהצניע לאחר שביעית ולהעשיר ועמי הארץ חשודין על כך לפיכך אין מוסרין להם דמים ליקח מהם כלום בדמים דקעבר אלפני עור לא תתן מכשול עכ"ל.

והנה בזכר יצחק סי' ס"ה נקט שעל עשה אין לפנ"ע, והביא מריטב"א סוכה י' ע"ב בה דאגנינהו רב נחמן לאמוראי בסוכה שנוי' מופלג ד' טפחים מהסוכה שמעינין דהמאכיל לאדם מה שמותר לדעת המאכיל אין בזה משום לפני עור, והרי בסוכה יש רק ביטול מ"ע ואפ"ה יש עליה לפנ"ע, וכ' בזכר יצחק דישן בסוכה בלא אכילה צריך ברכה, וא"כ מכשילם בברכה לבטלה, ועוד ראי' מד' תו' חולין ד' ע"א ד"ה מצת גבי מצת כותי דיוצאין בה יד"ח והק' בתו' הא חשידי על לפני עור ומוכח שבמ"ע יש לפנ"ע ע"ש, והנה ברש"י כאן מוכח שיש לפני עור גם על איסור עשה.

וע' קדושין נ"ו א' ברש"י ד"ה אמר ר' אלעזר "אבל מוכר זה יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ועובר על לפני עור לא תתן מכשול יודוע שהלוקח מתכוין לאכלה בעירו", והרי במכות י"ט מבואר שמע"ש אין בו לאו אלא משראה פני החומה, וקודם לכן אין בו אלא עשה כמבואר בתו' שם, ונמצא שיש לפני עור על עשה.

החזרת לולב למים בשבת

במ"ב תרנ"ד ס"ק ג' והנה בשבת אסור להוציא ממים דמוקצה הוא כדלקמן בסי' תרנ"ח ואם שגג והוציא אסור להחזירו למים ב"י בשם אור"ח.

ובפמ"ג הק' מהמבו' בסי' ש"ח דמוקצה כל זמן שהוא בידו מותר להניחו באיזה מקום שירצה, ומבואר שם במג"א שאם שכח ונטל ג"כ מותר להניחו במקום שרצה, ותי' בבכור"י דאה"נ דמצד הלולב עצמו יכול להניחו בכל מקום שירצה, אלא שהמים שהלולב מונח בהם הם מוקצה וכשמחזירים למים הרי מטלטל המים דשכשוכן זהו טלטולו וטלטול מוקצה ע"י דבר אחר אסור. וכפי הנראה דהמים הם מוקצה משום שהם בסיס לדבר האסור, לפ"ז נמצא שאילו היו במים עוד פרחים אחרים שהמים בסיס גם להם נמצא שהמים הם בסיס לדבר המותר ולדבר האסור ויהא מותר להחזיר, אולם בעיקר קו' הפמ"ג ע' במ"ב סי' ש"ח ס"ק י"ג שהאחרונים הכריעו שהיתר זה הוא רק בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו, לפ"ז ל"ש כן בלולב שהוא מוקצה מחמת גופו, כמבואר ברמ"א תרנ"ח ס"א שכ' דהוי כאבן, וגם במ"ב שם הביא מהגר"א דההיתר הוא רק כשנטל ברשות ולא בשכח.

אולם בעיקר תי' הבכורי יעקב צ"ע שהרי מותר לטלטל מוקצה ע"י דבר אחר לצורך דבר המותר כמבואר בסי' ש"ט ס"ד ושי"א ה' וע' מ"ב שי"א ו' שכ' אסור לדחות ע"י קנה דבר שהוא מוקצה אך אם דחיתו הוא מפני שצריך להשתמש במקום שמונח בו המוקצה שרי דהוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, וה"נ כאן מטלטל המים לצורך הלולב, והרי הלולב מותר לטלטלו ג"ז שהוא בידו, ואף שבאמת הלולב הוא מוקצה ורק מותר לטלטלו כ"ז שהוא בידו וא"כ לכא' לא חשיב לצורך דבר המותר, אך באמת אינו כן שהרי הטעם שמותר לטלטל ע"י דבר אחר לצורך דבר המותר הוא משום שאין כוונתו למוקצה, וה"נ כאן כיון שאין כוונתו למים אלא ללולב והרי הלולב מותר בטלטול למה יאסר.

יין בחול המועד

א. בסוכה מ"ז ב' לימא מסייע ליה לרב נחמן דאמר רב נחמן זמן אומרו אפ"י בשוק דאי אמרת בעינן כוס כוס כל יומא מי איכא, ופירש"י ואין יין מצוי לכל אדם בחולו של מועד.

והנה ברמב"ם פ"ו מהל' יו"ט ה"ז שבעת ימי הפסח ושמנות ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית וחיוב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו כו' והאנשים אוכלים בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין כו', והנה יש אומרים שצריך לשתות בכל יום בחוה"מ רביעית יין, וכ"ה בשם הגרי"ש אלישיב ז"ל.

ולכא' ק' מגמ"ז זו שאם הוא חיוב לשתות בכל יום רביעית איך אפשר שאינו מצוי, ומוכח שא"צ לשתות בכל יום רביעית. שוב שמעתי שהגרי"ש ז"ל נשאל ע"ז והשיב שהרי בגמ' מבואר בפסחים ק"ט א' שבזמן ביהמ"ק אין שמחה אלא בבשר ובזה"ז אין שמחה אלא ביין, וא"כ י"ל דכוונת הגמ' בזמן ביהמ"ק שאז לא היו מקפידים לשתות יין כל יום אלא בשר.

ולכא' תימה דאם צריך לשתות יין כל יום בחוה"מ אם שכח להזכיר של חג בברכת מעין שלש יתחייב לחזור, כיון שהוא חייב בה וכמו אם שכח להזכיר של יו"ט בברכה מ"ז בשבת ויו"ט שחייב לאכול בהם פת כמבו' בברכות מ"ט. אך אפשר שאף שצריך לשתות יין אבל א"צ לשתות רביעית וא"כ אין חייב לברך מעי"ש.

מערכת ההתרמה

למען ביסוס והפצת הגיליון נשארת פתוחה עד ר"ה
בעמדות נדרים ע"ש צבא הלוי ובטלפון 03-7630585 שלוחה 6961